

Nuorisotakuun toteutuminen Turussa: tilannekatsaus 26.4.2013

1. Mikä on nuorisotakuu?

Nuorisotakuulla taataan jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, työkokeilu- opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Nuorisotakuun osana toteutettava koulutustakuu tarkoittaa, että jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin.

Kuluvan vuoden alussa voimaan tulleen nuorisotakuun toteutumisen tueksi aloitettu nuorten aikuisten osaamisohjelma tarjoaa ilman ammatillista koulutusta oleville alle 30-vuotiaille nuorille mahdollisuuden ammatillisen tutkinnon tai sen osan suorittamiseen. Ohjelmassa voi suorittaa ammattitai erikoisammattitutkinnon tai ammatillisen perustutkinnon. Koulutuksen voi suorittaa oppilaitoksissa tai sen voi tehdä oppisopimuksena.

2. Eurooppalainen nuorisotakuu

EU:n työministerit hyväksyivät 28.2.2013 unionin laajuisen suosituksen nuorisotakuusta. Suositus edellyttää jäsenmaiden takaavan kaikille alle 25-vuotiaille nuorille laadukkaan työ-, jatkokoulutus-, oppisopimuskoulutus- tai harjoittelupaikan neljän kuukauden kuluessa koulun päättymisestä tai työttömäksi joutumisesta.

Euroopan unionin nuorisotakuu on osa Euroopan komission joulukuussa 2012 julkistamaa laajempaa nuorisotyöllisyyspakettia, jolla pyritään osaltaan vähentämään Eurooppaa vaivaavaa korkeaa nuorisotyöttömyyttä.

Tällä hetkellä nuorisotakuu on Euroopassa voimassa Suomen lisäksi vain Itävallassa.

3. Nuoriso- ja koulutustakuun toteutumisen tilanne Turussa

Nuoriso- ja koulutustakuun toteuttamiseen liittyy edelleen monia haasteita, mutta monin osin Turku on myös edelläkävijä. Turussa, Turun seudulla ja koko Varsinais-Suomessa on tehty pitkäjänteisesti työtä koulutus- ja nuorisotakuun toteuttamiseksi jo pitkään. Näin on esimerkiksi suoraan peruskoulun jälkeen toisella asteella tai ns. nivelvaihekoulutuksissa (10-luokka, ammattistartti, maahanmuuttajanuorten valmistava koulutus, valmentava ja kuntouttava koulutus) prosenttiosuus noussut selvästi: vuonna 2013 heti peruskoulun jälkeen opintojaan jatkavia oli 98,1 %, kun vastaava luku vuonna 2004 oli vain 93,9 %. Samanaikaisesti esimerkiksi toisen asteen ammatillisen koulutuksen läpäisy on tehostunut selvästi. Kun vuonna 2004 läpäisyaste oli ainoastaan 63 %, niin se on viimeisen viiden vuoden aikana vaihdellut vuodesta riippuen välillä 71-75 %. Luku on erittäin korkea ottaen huomioon, että valtakunnallisesti keskiarvo on pysytellyt sinnikkäästi 63 prosentissa.

Parantuneiden tulosten taustalla on paljon työtä, jonka ansiosta esimerkiksi perus- ja toisen asteen välistä nivelvaiheyhteistyötä ja tiedonsiirtoa on pystytty kehittämään ja samalla on luotu uusia ohjaukspalveluja (Ohjaamo, Etsivä nuorisotyö, Turun ammatti-instituutin tukitiimi jne.) sekä joustavampia koulutustakuun toteutumista tukevia koulutusvaihtoehtoja (esim. joustava perusopetus, laajen-

nettu työssäoppiminen, ammatillisen koulutuksen ja nuorten työpajojen yhteistyö, sote-alalle ohjaava maahanmuuttajien valmistava koulutus).

Myönteisistä tuloksista huolimatta haasteita on edelleen runsaasti. Vaikka tällä hetkellä ilman opintopaikkaa jäävien tai opintonsa keskeyttävien nuorten ohjausvastuista on sovittu eri toimijoiden kesken, jo aiemmin palveluiden ulkopuolelle ajautuneiden nuorten osalta puuttuu monin osin tarkempi analyysi heidän palvelutarpeestaan ja ongelmista, joihin pitäisi löytää ratkaisu. Kaikkiaan 15-29 -vuotiaista nuorista oli ELY-keskuksen viime kesänä tekemän kartoituksen mukaan Varsinais-Suomessa koulutuksen ja työelämän ulkopuolella 5 652 eli 6,53 % koko ikäluokasta. Varsinais-Suomen luvut vastaavat näiltä osin valtakunnallisia keskiarvoja. Edellä mainitun kartoituksen tekemisen jälkeen nuorisotyöttömyys on ollut kasvussa ja esimerkiksi Turun seudulla 15-29 -vuotiaiden nuorten työttömyys on kaksinkertaistunut vuoden 2008 jälkeen (2300 / 4600).

Erityistä huomiota tulee kiinnittää myös siihen, että erityisryhmien (maahanmuuttajanuoret, erityistä tukea tarvitsevat nuoret) koulutus- ja nuorisotakuu toteutuu edelleen selvästi keskiarvoa huommin. Kaikkein eniten erityistukea tarvitsevista nuorista lähes joka toinen jää koulutustakuun ulkopuolelle johtuen erityisesti erityisammattiopetuksen aloituspaikkojen aivan liian vähäisestä määrästä Turun seudulla ja koko maakunnassa. Maahanmuuttajanuorten kohdalla toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jäämisen riski on noin 2-kertainen ja toisen asteen koulutuksen keskeyttämisen riski noin 1,5-kertainen valtaväestöön kuuluvaan nuoreen verrattuna. Eri etnisten ryhmien väliset erot ovat lisäksi huomattavia, ja joissakin maahanmuuttajaryhmissä erityisesti tyttöjen koulutuksesta ja työelämästä syrjäytymisen riski on huomattava.

Huolestuttavaa on myös se, että monien vuosien myönteisen kehityksen jälkeen ammatillisen koulutuksen keskeyttämisluvut näyttäisivät kääntyneen nousuun niin Turussa kuin valtakunnallisestikin. Vaikka kyseessä voi toki olla vain hetkellinen notkahdus, tulisi keskeyttämisen ehkäisyyn panostaa nyt erityisen paljon.

Nykyisessä taloudellisesta tilanteesta nuorten työllistyminen on selvästi vaikeutunut. Koska 1990-luvun laman yksi opetuksista oli, että valmistumisen jälkeinen pitkä työttömyys ennustaa työelämään kiinnittymisen vaikeuksia myös jatkossa, on tärkeää, että nuorten työllistymistä tuetaan kaikin mahdollisin keinoin. Hyvinä esimerkkeinä tästä ovat 18.4. käynnistynyt TE-toimiston ja Varsinais-Suomen Yrittäjien Pestaa Nuori! -kampanja sekä kaupungin työllisyysmäärärahaan varattu 30 nuoren kiintiö palkkatukityöllistämiseen.

4. Uusia ja vanhoja panostuksia nuorisotakuun toteuttamiseen

Keskiössä nuorisotakuun toteutuksen onnistumisessa on jo olemassa olevien toimintamuotojen entistä tehokkaampi käyttö. Tämä tarkoittaa esimerkiksi yhteistyön ja yhteisten toimintamuotojen lisäämistä, entistään selkeämpää eri toimijoiden vastuista sopimista, resurssien mahdollisimman tehokasta käyttöä sekä uusien mallien kehittämistä sekä osana normaalitoimintaa että erilaisia hankerahoituksia hyödyntäen. Edellä mainituista toimista mainittakoon esimerkkeinä seuraavat:

- perusopetuksen ja toisen asteen välinen nivelvaiheyhteistyö ja tiedonsiirto
- eri toimijoiden väliset yhteistyöverkostot (esimerkiksi turkulaisten nuorten ohjaajien verkosto, maahanmuuttajakoulutusten seudullinen nivelvaihetiimi)
- erilaiset ohjauspalvelut (Koho, Ohjaamo, Etsivä nuorisotyö, kuntouttava työtoiminta, TE-toimiston palvelut)
- nuorten työpajat ja työkeskustoiminta

Nuorisotakuun myötä on sen toteuttamiseen myös kanavoitu uutta rahoitusta muun muassa seuraavasti:

- Turun kaupungille myönnettiin kesäkuussa 2012 40 ammatillisen perustutkinnon lisäpaikkaa nuorisotakuun toteuttamiseksi.
- Nuorten oppisopimukseen (kohderyhmänä tänä keväänä 9. ja 10. luokalta valmistuneet nuoret) on osoitettu Turkuun 45 paikkaa, joihin liittyy 800 euron korotettu koulutuskorvaus työnantajille.
- Nuorten aikuisten osaamisohjelman kautta Turun kaupunki sai 60 ja Turun AKK 73 opiskelijatyövuotta vailla toisen asteen tutkintoa olevien 20-29-vuotiaiden osaamisen kehittämiseen. Nuorten ohjaamiseksi ko. ohjelman piiriin saatiin lisäksi 25 000 euroa.
- Peruskoulun lisäopetuksessa aloittaa syksyllä 2013 Ysi+-luokka, joka eroaa tavallisesta lisäopetuksesta (ns. kymppiluokka) siten, että oppilas voi valita kolmesta eri suuntautumisvaihtoehdosta itselleen sopivimman. Suuntautumisvaihtoehdot ovat lukio-opintoihin tähtäävä, ammattiopintoihin tähtäävä ja oppisopimukseen tähtäävä

Edellä mainittujen lisäksi tälle vuodelle Turun kaupunki sai Opetushallitukselta noin 150 000 euroa (koko maakunnan rahoitus 300 000 euroa) valtakunnallisesta ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisen ja keskeyttämisen ehkäisyn ohjelmasta. Vuonna 2011 aloitettu ohjelma jatkuu vuoden 2015 loppuun saakka ja Turun kaupungin sivistystoimiala on hakenut lisärahoitusta myös ensi vuodelle.

Nuorisotakuun toteutumisen tukena voidaan hyödyntää myös käynnissä olevien ESR-hankkeiden resursseja. Tällaisia hankkeita ovat Triangeli, OPEDA, Huippu, VaSiTe ja Siirtymät sujuviksi. Näistä kolme ensimmäistä jatkuu kevääseen 2014 saakka ja kaksi viimeksi mainittua vuoden 2014 loppuun saakka.

Eri toimialoilla toimii lukuisia muitakin pienempiä ja isompia hankkeita, joiden toimenpiteitä voidaan hyödyntää nuorisotakuun toteuttamisen tukena. Kehittämistyön tehokkuuden takaamiseksi hankkeiden välistä yhteistyötä ja koordinoitua tulisi lisätä, jotta välttyttäisiin päällekkäisiltä toiminnoilta, parannettaisiin hankkeiden vaikuttavuutta, saataisiin kaikki resurssit mahdollisimman tehokkaasti käyttöön ja pystyttäisiin hyödyntämään eri toimialoilla kehitettyjä hyviä käytäntöjä. Turun kaupungin sivistystoimialalla hankkeet on jaettu kehittämissalkkuihin, joista yksi on keskittynyt nimenomaan nuoriso- ja koulutustakuun kehittämiseen. Eri toimialojen hankeyhteistyö voitaisiin organisoida joko salkkuperiaatteella tai löyhemmällä yhteistyöryhmällä, johon kuuluisivat eri toimialojen keskeiset nuorisotakuuhankkeiden toimijat. Yhteistyöhön tulisi saada mukaan varsinaisten hankkeiden lisäksi myös uusien rahoitusmuotojen (nuorten oppisopimus, nuorten aikuisten osaamisohjelma) keskeiset toimijat, koska näitä toimintoja kehitetään projektimaisesti ja ne tekevät läheistä yhteistyötä monien olemassa olevien hankkeiden kanssa.

Myös ensi vuonna käynnistyvän EU:n uuden rakennerahasto-ohjelmakauden – jonka ohjelmasiirtoasiakirjassa nuorisotakuu tulee näkymään varsin vahvasti – hankkeiden suunnittelu tulisi saada käyntiin jo tämän vuoden aikana. Suunnittelun lisäksi tulisi jo ainakin alustavasti rakentaa ne verkostot, jotka ensi vuonna hankkeita lähtevät hakemaan ja toteuttamaan.

5. Mitä pitäisi tehdä?

Yksinkertaistettuna nuorisotakuu toteutuu, kun...

1. perusopetuksen jälkeen nuoret siirtyvät jatko-opintoihin tai muihin heidän tarpeitaan vastaaviin palveluihin (haasteet: a) nivelvaihekoulutuksiin perusopetuksen jälkeen sijoittuneiden

- jatko-opintoihin pääsyn varmistaminen, b) ei-koulutukseen sijoittuneiden nuorten ohjaaminen koulutuspalveluiden piiriin, c) nivelvaiheen toimintamallien – esim. tiedonsiirto – toimivuuden varmistaminen ja edelleen kehittäminen)
2. Nuoret eivät keskeytä opintojaan toisella asteella (haasteet: a) ohjauksen ja tuen riittävyyden varmistaminen, b) uusien koulutusväylien kehittäminen ja käyttöönotto, c) olemassa olevien hyvien käytäntöjen laajamittainen hyödyntäminen, d) eri kouluasteiden ja koulutusmuotojen välisen yhteistyön lisääminen)
 3. Nuoret valmistuvat toiselta asteelta ja siirtyvät jatko-opintoihin tai työelämään (haasteet: a) maailmantalous, b) uusien ohjaus- ja tukitoimien kehittäminen ja vakiinnuttaminen koulutuksen ja työelämän väliseen nivelvaiheeseen, c) yritysten kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen)
 4. Yliopistoista ja ammattikorkeakouluista valmistuneet nuoret siirtyvät valmistuttuaan työelämään
 5. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jääneet nuoret saadaan monialaisella yhteistyöllä nopeasti ohjauksen piiriin ja takaisin koulutukseen/työelämään (mitä pidempään nuoren syrjäytyminen jatkuu, sitä vaikeampaa, hitaampaa ja kalliimpaa hänen saamisensa takaisin koulutukseen ja työelämään johtavalle polulle on)

Seuraavien konkreettisten kolmeen teemakokonaisuuteen (ennaltaehkäisevät, tukevat ja korjaavat toimenpiteet) jaettujen toimenpiteiden toteuttaminen Turussa edistäisi nuorisotakuun toteutumista:

Ennaltaehkäisevät toimenpiteet

1. Nivelvaiheiden ja keskeyttämistilanteiden tiedonsiirron mahdollisten esteiden selvittäminen ja poistaminen.
2. Tarkistetaan eri toimijoiden roolit ja vastuut sekä selkiytetään niitä tarvittaessa.
3. Kehitetään edelleen toisen asteen opinnoista tiedottamista (esim. tutorvierailut, koulukokeilut, sosiaalisen median käyttö tiedottamisessa ja koulutusneuvonnassa).
4. Uusien joustavien koulutuspolkujen sekä erilaisten oppimisympäristöjen käytön kehittäminen sekä perus- että toisella asteella.
5. Jokaiselle nuorelle taataan hänen tarpeitaan vastaava ohjaus ja tuki sekä perus- että toisella asteella.
6. Nuorten yhteiskuntatakuupalveluja laajennetaan niin, että eri toimijoiden yhteistyönä nuorille voidaan riittävän ajoissa tarjota mielenterveys-, päihde- ja kuntoutuspalvelut.
7. Tuetaan vanhempia niin, että he voivat osaltaan paremmin tukea nuorta hänen ura- ja muissa valinnoissaan.
8. Nuorten kuuleminen varmistetaan kaikilla kouluasteilla. Lisäksi otetaan käyttöön osallistavat työtavat ja hyödynnetään nuorten kehittämisideoita ja -toiveita sekä työpanosta erilaisissa kehittämissankkeissa.

Tukevat toimenpiteet

9. Toteutetaan Turku-takuu ja tarjotaan kaikille peruskoulun päättäneille nuorille jatko-opintopaikka, tarvittaessa tämä toteutetaan ns. lisäpaikkoja käyttämällä.
10. Olemassa olevien verkostojen tuen ja yhteistyön lisääminen sekä niiden tavoitteellisuuden tukeminen.
11. Selvitetään, millä rahoituksella työväenopisto voisi tarjota erityiskursseja syrjäytymisvaarassa oleville nuorille.
12. Hankkeiden välisen yhteistyön lisääminen ja kaikki toimialat kattavan Nuorisotakuu-salkun tai yhteistyöryhmän perustaminen
13. Nivelvaihekoulutusten (10-luokka, 9+, ammattistartti, valmistava koulutus, valmentava koulutus) yhteistyön lisääminen sekä kohderyhmistä ja eri koulutusten profiileista sopiminen.

14. Must Win Battles -toimintamallin hyödyntäminen määriteltäessä erityisesti EU:n 2014 alkavan rakennerahastokauden painopisteitä nuorisotakuun toteuttamisessa.
15. KOHO-toiminta ulotetaan koskemaan nuoria 29 ikävuoteen saakka.
16. Turun kaupunki edellyttää konserniohjeilla sen omia yhtiöitä ja hallintokuntia työllistämään ja tarjoamaan harjoittelupaikkoja sekä kuntouttavan työtoiminnan paikkoja nuorisotakuun parissa
17. Nuorten tuetun oppisopimuksen parissa oleville osoitetaan oppisopimuspaikka esimerkiksi päivähoidosta ja/tai aamu- tai iltapäivätoiminnasta sekä sovitaan vastaavista käytännöistä yksityisen päivähoidon järjestäjien kanssa.
18. Maahanmuuttajanuorille tarjotaan riittävä kielikoulutus ja siihen liittyvä ohjaus ja tuki sekä rakennetaan eri toimijoiden yhteistyönä systemaattisesti etenevät koulutuspolut kohti vähintään toisen asteen tutkintoa ja työelämää.
19. Varmistetaan erityistukea tarvitsevien nuorten pääsy jatko-opintoihin ja tehdään yhteistyötä yritysten kanssa näiden nuorten työllistymisen edistämiseksi.
20. Otetaan kolmas sektori ja yritykset entistä laajemmin mukaan nuorisotakuun toteuttamiseen

Korjaavat toimenpiteet

21. Lobbastyö, jotta nuorten tuettu oppisopimus ulotettaisiin koskemaan peruskoulun 9- ja 10-luokkalaisten lisäksi myös valmistavaa koulutusta, ammattistarttia ja valmentavaa ja kuntouttavaa koulutusta.
22. Lobbastyö ammatillisten erityisopetuksen aloituspaikkojen lisäämiseksi Bovallius-ammattiopiston Turun toimipaikassa.
23. Kaikki toimijat sitoutuvat mahdollisuuksiensa mukaan edistämään Pestaa Nuori! -kampanjan onnistumista.
24. Varataan rahoitusta nuorten kesätyöpajojen toteuttamiseen.
25. Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrä ja heidän tarvitsemansa palvelut polulla kohti koulutusta ja työelämää kartoitetaan nuorisotoimen ja hyvinvointitoimialan yhteistyönä; tiedonsiirtokäytäntöjen sopiminen näiden nuorten osalta.
26. Uusien ohjausmallien ja -polkujen suunnittelu pitkään syrjäytymiskierteessä olleille nuorille.
27. Pyritään lobbaukseen palauttamaan työkoikeilumahdollisuus myös toisen asteen ammatillisen koulutuksen suorittaneille.